

Válgaprográmma Riikkabeaivveválggat 2015

Rabas, menestuvvi, riikkaidgaskasaš ja ovddásvástádusas guoddi Suoma buorrin

Ruottelaš álbmotbellodat lea olmmošguovdasaš bellodat. Jáhkkit olbmui, gii váldá ovddasvástádusa alddistis ja lagamuččainis. Servodagamet vuodđogeaddggit leaba olmmošvuohta ja solidárvuohta. Atnit álot ávvira servodaga heajumusain, geat leat vára vuolde duvdásit eret.

Vai sáhttit dorvvastit buresbirgenstáhta ja gárgehit buresbirgen-Suoma, de ekonomijapolitiikkamet galgá leat vásttolaš, suvdil ja guhkásguoddi. Deháleamos lea bargosajiid vuodđudeapmi, daningo nu ruhtadit buresbirgejupmámet. Ulbmildiđolaš vearro- ja bargoaddinpolitiikkain sáhttit duddjot fitnodateaiggádiidda investereneavttuid Supmii ja álkidahttit fitnodateaiggádiid vejolašvuođaid gárgehit doaimmaset ja bálkáhit ođđa bargiid.

Dálkkádatrivdan lea okta áigámet stuorimus hástalusain. Suopma galgá leat buori seahčagas biras-, energijja- ja dálkkádatpolitiikka surggiin. Ulbmilin galgá leat alla iežasriggodatdási, dorvvastuvvon gilvonávcalaš energijjaoažžun fitnodateallimii ja aktiivvalaš eurohpalaš sihke riikkaidgaskasaš biras- ja energijjaovttasbargu. Mii galgat bidjat deattu ođasnuvvi, ruovtteenama energijagálduide, daningo dat duddjojot bargosajiid ja dagahit ođđa innovašuvnnaid.

Dadjat čielga ii rasimii ja vierroolmmošvassái. Suopma dárbbaha sisafárrema ja mii galgat maid guoddit humanitára ovddasvástádusamet báhtareddjiin. Eat dohkket olbmuid vealaheami sohkaheami, liikeivni, oskoldaga, giela, sohkaheami orientašuvnna dehe náli dihte.

Suopmelaččain lea ovddasvástádus álgoálbmogisttis, sápmelaččain, ja sin giela ja kultuvrra boahteáiggis riikkasteamet.

Buohkain mis lea ovddasvástádus riikkasteamet ja stáhta ekonomijjas

Almmolaš ekonomijja dilli lea hui fuolastuhtti. Seamma leahtu go olbmot boarásnuvvet, lassánit maid dikšuma ja fuolahusa dárbbut. Suvdilis ekonomijjapolitiikka lea buoremus dáhkádus dasa, ahte almmolaš bálvalusat leat buori ortnegis. Almmá buori almmolaš ekonomijja haga mis maid eai leat buresdoaimbi vuorasbálvalusat, mánnárávvehagat dehe alladásat skuvllat.

Háliidit

- boahte váлгаáigodaga áigge bidjat almmolaš ekonomijja dásseddui, botket vealgáiduvvama ja ollašuhttit dárbbalaš ođastusaid
- duddjot eavttuid gievrass ja doaimmagelbbolaš suhkaniidda
- ođastit hálddaha bádjalašvuođaid garvima dihte, lasihit lahknanvuogi, mii váldá vuhtii áššehasa dárbbuid ja duddjot soddjilis, čađačuovgi ja ulbmildiđolaš doaimmavugiid
- unnidit stáhta oamastusa strategalaččat unnit

dehálit fitnodagain ja atnit vuovdinuoittuid dutkamušii, gárganeapmái, infrastruktuurii ja investeremiidda, mat lasihit stuorruma

- sihkarastit riikkavuložiid riektedorvvu ja dorvvastit doarvái buriid resurssaid bolesii, sivaheddjiide ja duopmostuoluide

Dárbbahit lasi bargosajiid – barggu ja fitnodatvuođa beales

Suopma dárbbaha ođđa stuorrunpolitiikka, mii roahkasmahtta bargui, bargat fitnodagaiguin, investeremiidda ja boahteáiggi návccaid bidjamii. Bargu ja bargi bálkáheapmi galgá leat álohii gánnáhahtti.

Mii fertet oažžut lasi bargonávccalaš suopmelaččaid bargui ja dan dihte mii fertet jávkadit rájiid ášahan áruid bargomárkaniin.

Háliidit

- barggu leat iežas ealiheami vuolggasadi ja barggu vuostávdáldin galgá leat álohii gánnáhahtti
- bajidit vuodđo- ja boahtohánkangeahpádusa vai

vuolidit barggu vuostávdima šielmma

- doallat searvvušvearuhusa gilvonávccalaš dásis
- ahte barggu, ealáhagaid ja fitnodagain bargama vearronoađđi ii lásihuvvole daningo suomelaččaid oastinvuoibmi ferte sealluhuvvot ja juobe nannejuvvot
- nannet geavaheddjiid sajádaga ja sin válljenfriddjavuođa nu ahte oidit gávppi ja friddjabálvalusaid luomos gilvvu ja vuostálastit čovdosiid, mat veahkehit muhtin doaibmi dehe doibmiid beassama monopolasajádahkii
- unnidit vearuhusa progressiivavuođa; vearuhavuuloš ferte oažžut alccesis unnimusat beali iežas dinen boađuin
- bajidit ruovttodallogeahpádusa meari unnimusat 3000 euroi olbmo ektui jagis ja lasihit dan geavahanulbmiliid olbmo árgabeaivvi álkidahttima várás; seammas dáistalit ránes ekonomii ja vuostá ja dahkat vejolažžan bargosajiid šaddama
- sihkarastit, ahte ii-börsanoterejuvvon fitnodagaid juogadasvearuhus lea dás duohko gaskavuođas fitnodagaid riskkaid váldimii
- ođasnuhttit árbevearu nu ahte dat buhttejuvvo luobahanvearuin go árbi reálserejuvvo
- bajidit fitnodagaid árvolassivearroceahkkálasa badjeráji 50 000 euroi
- ahte fitnodatoahppu fállujuvvo vuodđoskuvlemis ja nuppi dásis, seamma ládje go allaskuvllat galggale fállat vejolašvuođa stuđeret fitnodatvuođa buot skuvlenprográmmain
- loktet almmolaš sektora produktiviteahta nu ahte gáibiduvvo vuogádatlaš innovašuvdnánákca ja giellamáhttu almmolaš ekonomii ja oastinráđđádallamiid olis
- buoridit unna fitnodagažiid ja ealáhusbargiid vejolašvuodaid ráđđádallamiid olis, mat doaimmahuvvojit almmolaš ekonomiiain, ovdamearkka dihte nu ahte stuorit dingomat juhkkojit unnit osiide ja váldit vuhtii birasváikkuhusaid, mat bohtet fievrredemiin ja mátkegaskkain
- dahkat Suomas geasuheaddji riika olgoeatnanalaš investeremiidda ja fuolahit olgoeatnanlaš fitnodagaid dásseveardásaš meannudeamis suomelaš fitnodagaiguin
- jávkadit dárboárvoštallama olgoeatnanlaš bargovuimmi bálkáheami oasis
- ovttahttit ja sirdit servodaga fitnodatdoarjagiid oidit stuorru fitnodagaid ja innovašuvnnaid gávppálaš ávkin atnima
- lasihit álbmotlaš bidjosiid dutkan- ja gárgehanbargui
- ahte boahtu, mii báhcá fitnodahkii, vearuhuvvo easka go boahtu juhkkujuvvo eaiggádiidda

- ahte priváhta ealáhusbargiid mieđihuvvo fitnodatvearuhus, goas dušše oassi doaimma bohtosis (95 %) livččii vearuvuloš boahtu

- buoridit fitnodateaiggádiid sosiáladorvvu

Buohkat geat bastet ja háliidit fertejit oažžut bargat guhkit

Bargguhemiid aktiverema lassin árat álggaheapmi bargoeallimis ja manjndit ealáhahkii báhcin leat beaktileamos vuogit ollislaš bargobidjosa lasiheami várás.

Háliidit

- buoridit vejolašvuodaid guhkidit bargoeallimis orruma nu ahte bidjat deattu bargoeallima buresbirgejupmái
- gárgehit bargodearvašvuohtafuolahusa, eallinagi oahppama ja viggat duddjot soddjilit bargoáiggiid
- dahkat vejolažžan ealáhatoibmuid oassálastima bargoeallimii sin návccaideaset ja háluideaset mielde goitge nu ahte dat ii váikkut negatiivvalaččat sin boađuide
- bargofápmodoaimmahaga riepmat aktiivvalaš doaimbabiijuide dakkaviđe barggohisvuohta- dehe luopmudanáigodaga álggus
- gárgehit bargguhemiid áigái bohtindoarjaga, vai barggu vuostávdin livččii álohii buorebut gánnáhahtti
- gárgehit bargguhisuohtheadorvvu nu ahte bajidit bargguhisuohtabuhtadusa ja oanidit dan máksináiggi
- gilvalahttit ja gárgehit bargogaskkusteamii dađi lági mielde, ahte rekryteren- ja barggu addima máhttu adnojuvvo dáláža buorebut ávkin
- ásahit geasuhusaid vai boarrásit bargit bissot bargoeallimis
- gárgehit daid bargiid, geain lea oasálaš bargonákca, vejolašvuođa bissut bargoeallimis dehe máhccat dasa
- addit eanet nuoraide vejolašvuođa geassebargui ja bargovásáhusa čoaggimii nu ahte geavahit oasi bargoaddi goluid buhttejeaddji geasseseđeliid
- buoridit nuoraide čuozihuvvon bálvalusaid ja divššu koordinerema
- sihkarastit nuoraiddáhkádusa čađadoalvuma ja sirdit dárbahassii olu váriid ohcci nuoraibargui ja nuoraib bargobájiiguin sihkarastit unnimusat nuppi dási dutkosa buot nuoraide ja vuodđudit sidjiide bargosaji ja ámmátskuvlema bargosajis addi oahpposoahpamušskuvlema
- unnidit dievdduid ja nissoniid gaskasaš bálkáearuid bargomárkanoassebeliid gaskka, ulbmilin seamma

bálká seamma barggus sohppon ja čadnon doaibma-
bijuiguin

- lasihit bargoeallima ovttahatolbmo bálkášiehtadal-
lamiid geavada

Máhttin ja skuvlen – Suoma vealtagoarttat

Mii galgat bidjat deattu máhttimii ja skuvlemii vai
bihtit máilmmiekonomiijas ja min ulbmilin galgá leat
loktaneapmi oktan máilmmi njunušmáhttoriikan.

Alladástat ja nuvtá skuvlen lea deháleamos eak-
tu dasa, ahte buot riikkavuložat ožžot ovttárvosaš
vejolašvuođaid eallimis birgemis. Ruotagiell gokčevaš
skuvlenuogádat lea ealas, guovttegielalaš Suoma
vuođđu.

Mii háliidit skuvlla deattuhit ovttárvosašvuođa,
gaskavuođa olmmošvuođa ja luonddu gudnejahtti-
ma sihke bargat ovdagáttuid, rasismma ja givssidea-
mi vuostá.

Háliidit

- ahte skuvla lea oadjebas ja guoibmás báiki sihke
ohppiide, oahpaheddjiide ja eará bargiidenai

- gárgehit ohppiid váikkuhanvejolašvuođaid sihke
nannet skuvlla- ja ruovttugaskaš oktavuođa

- skuvlla váldit vuhtii ovttaskas ohppiid sierra oahp-
panvugiid; dat gáibida soddjilis oahpahusvugiid

- duddjot kreatiiva skuvlabirrasa, mii nanne ohppiid ja
stuđeanttaid olggosbuktinnávcca, sosiála máhtuid ja
kreatiivavuoiimmi

- áradit gielaide oahpaha sihke lasihit bidjosa giell-
lálvgumiidda, giellarišuiide ja bidjat deattu njálm-
málaš válmmašvuođaide

- dorvvastit sápmelaččaid vuoigatvuođa iežaset kul-
tuvrii, gillii ja árbevirolaš ealáhusaide

- dahkat skuvllas dásseárvosačča nu ahte oahppit
oskkildit dahkat stuđeren- ja ámmátválljejumiset
árbevirolaš rollamálliid daidda váikkukeahtta

- dásseárvvu ja sohkabealleoaidninvugiid leat oahpa-
headdje- ja mánáidgárdeoahpaheaddjeskuvlema ja
oahpaheddjiid lassiskuvlema oassi

- stuđerenáiggi oanideami várás gárgehit sisabeas-
sangeavadiid ja oahpuid áigásaš oahppobagadallama

- sihkkarastit oktilaš ja nanu, nuppi dási ruotagiellalaš
skuvlema fálli ja dan doalaheaddji ráhkadusa

- dorvvastit nuppi dási skuvlema guovlluguovdasaš
fálaldaga

- deahtistit ja beavttálmahttit ovttasbarggu allasku-
vllaid gaskkas – maiddá riikkaidgaskasaččat – ain
buoret šlájá joksama várás

- jođálnuhttit bargomárkaniidda lávkema nu ahte
kandidáhtadutkosa sajádat nannejuvvo ja bargoeal-
lima gelbbolašvuohtagáibádusat ođasnuhttojuvvojit

nu ahte min geavadat dávistit gilvo- ja buohtastaht-
tinriikkaideamet dárbbuide

- rávesolbmuid- ja joatkkaskuvlenbálvalusat dávistit
bargomárkaniid dárbbuide

- sihkkarastit ollesbeaivestuđerema vejolašvuođa
miehtá jagi nu ahte gárgehuvvojit dente- ja oahp-
pobagadallanvuogádagat allaskuvllain ja universite-
ahtain

- oalgguhit Suomas dutkosa čađahan stuđeanttaid
báhcit riikaseamet gárvvásnuvvama manjel nu ahte
sihkkut orodanlobi guđa mánu ráji

- dorvvastit goalmát sektora doaibmave-
jolašvuođaid vearrofriddjavuođain ja nu ahte garvit
lohpe- ja ilmmuhusgeavadiid noađuheaddji by-
rokratiija

- duddjot eavttuid fállat ovttaveardásaš ja dásseár-
vosaš vejolašvuođaid faláštallamii ja eará friddjaáigge
ájanasaide

- seailuhit suomaruottelaš bealjeheamiid gielaide sa-
jádaga nu ahte olláhuhttit ođđa doaibmaprogramma

Beroštit nuppiineamet – ovddasvástádus ja buresbirgejummi gullaba oktii

Sosiála ovddasvástádussii ja ovttaveardásaš, allašlájat
bálvalanvejolašvuođaide mieigi buresbirgenmálla lea
riikkaidgaskasaš ovdagovva ja das lea miehtemielalaš
váikkuhus maiddá min gilvonákcii. Háliidit seailuhit
buresbirgejummet seammas, go šaddat leat gárvát
vuoruhit, gávdnat ođđa bargovugiid ja beavttálmaht-
tit doaimmaid.

Háliidit

- bargat olles riikka gokči allašlájat sosiála- ja dearv-
vašvuohtafuolahusa beales; dikšuma ferte oažžut
sihke suoma- ja ruotagillii

- gárgehit dikšunbálvalusaid friddja válljema go
almmolaš bealli ásaha šládjagáibádusaid, maid ollái
ovdamearkka dihte ruotagiell bálvalusat gullet, ja
dikšu bálvalusaid lohpeannudemiid, go ruhta
čuovvu áššehasa

- buoridit sosiála- ja dearvvašvuohtafuolahusa lagas-
bálvalusaid ođđa bargovugiiguin ja lasihit daid oažžu-
ma ovdamearkka dihte elektrovnnalaš čovdosiiguin
sihke mobiilabálvalusaiguin

- álkidahttit ruovttus orruma nu guhká go vejolaš
ruovttudikšuma gárgehemiin ja ruovttubuoccedikšu-
ma ođđa, doaibmi čovdosiid gárgehemiin

- bidjat deattu ovddalgihtii eastadeaddji bargui
dearvvašvuohta-, buozanvuohta- ja mielladearv-
vašvuohtafuolahusa surggiin

- oidit vuorasiid fysihkalaš, psyhkalaš, sosiála ja kognitiiva doaibmanávccca ja dearvvašvuoda ja duostut ovddalgihtii senioraid aktonasvuoda nu ahte bargat aktiivvalaččat ovttas goalmmat sektoriin
- váldit vuhtii aktoorru olbmuid dili buorebut sihke servodatplánemis ja lágain
- sirdit oapmahašdikšuide máksinvuloš buhtadusaid njuolga Áel:ii máksima várás
- gárgelit ráidodikšuma ja álkidahttit oapmahašdikšuid barggu ruovttuin nu, ahte sii bastet geavahit golbma lágas mearriduvvon friddjabeaivviset
- sihkarastit, ahte váddásit buohcci vuorrasat sáhttet álkit oažžut iežas dárbbahan lágádusdivššu
- dáhkidit, ahte ođđa vuorasdikšunlágain ja suohkanaš seniorrádiin lea dehálaš sajádat senioraid dikšunbálvalusaid gárgheamii
- bargat allašlájat ealáhatagi buorin einnosteamis leahkki ja guhkesáigásaš ealáhatvuogádagain ja nu ahte fállat vejolašvuodát ájanasaide ja searvvušuhtii
- olláhuhttit oba dikšunráiddu gokči teknihka- ja IT-vuogádaga
- buoridit mielladearvvašvuohatabálvalusaid oažžuma ja gokčevašvuoda
- dorvvastit mánnábearrašiid beassama terapiija- ja doarjjabálvalusaide
- bargat bearašfriddjavuogádaga, ovdaskuvlálaga, váhnenvuoda goluid juohkima ja ruovttudikšundoarjaga ovttaštahtti bearašpolitihkalaš oppalašodastusa, man ulbmilin lea lasihit dásseárvvu
- bidjat návccaid bargui bárra- ja lagasgaskavuoda veahkaválddi vuostá, lasihit dorvoruovttuid meari ja dorvvastit daid doaibmaeavttuid
- bidjat návccaid mánnábearrašiid ovddalgihtii eastadeaddji dikšui ja doarjjadoaibmabijuide rabasdivššu olis hálduiváldimiid minimeremiid várás
- bidjat návccaid ovddalgihtii eastadeaddji ja ohcci nuoraidbargui eretduvdáseami caggama várás
- addit pássahemiide vuoigatvuoda dearvvašvuohadikšui ja skuvlemii
- gárgelit áššehas- ja dálkkasmávssuid golluneutrála ođđasitjuohkima bakte, man čuovvumuššan dihto áššehašjoavkkut bestojuvvojit ollásit mávssuin
- duddjojuvvojit čovdosat, mat dorjot lihkanlámies olbmuid oassálastima skuvlemii, bargoeallimii ja ájanasdoibmii

Ruoktomet lea Davviriikkain ja Eurohpás

Bealuštit rájehis Eurohpá jurdaga, dáppe ovttaskas olbmo dorvvolašvuoda ja su vejolašvuoda váikkuhit visot politihkalaš mearrádusaide. Háliidit bargat davviriikkalaš rabasvuoda, buori hálddaha, dásseárv-

vu, doaibmi márkaniid ja olmmošrivttiid mielde. EU dárbbaha čielgasit olgopolitihka linnjá.

Vai dorvvastit euroguovllu doaibmivuoda ja euro boahhteáiggi, de mii galgat bidjat návccaid ekonomiiapolitihkkii. Sohppojuvvon njuolggadusat galget doahttaluvvot ja juohke lahttoriika guoddá ovddasvástádusas iežas velggiin. Skuvlema, kreatiivavuoda ja innovašuvnnaid surggiin galget dahkkot mearkkašahtti, oktasaš bidjosat EU-guovllu buorideami várás ja uniovnna gilvonávccca nannema várás.

Háliidit

- lasihit dutkan- ja skuvlenmearreruđaid EU:a bušeahtas
- čatnat mearkkašahtti friddjagávpesoahpamušaid doalvuma ja gávppi virkkosnuhttima várás
- oažžut vuoibmái biergo- ja mielkebuktagiid originárikamerkemiid buoridit eallindárbašiid dorvolašvuoda
- mearridit EU:s searvvušverruin unnimus meari dási vearrogilvuo unnideami várás
- olláhuhttit bänkouniovnna ovttalágánin nu, ahte buot bänkkuidda kontrolla doaibmá, sihke duddjot kriisaburginmekanismma ekonomiiaváttisvuodaide várás
- ahte suvdilis biras- ja dálkkádatpolitihka oidnojuvvollii ođđa bargodilálašvuodaide potentiála vuođđudeaddjin ja fitnodatdoaimma gárgheaddjin
- olláhuhttit oktasaš, eurohpálaš energiiapolitihka iešbirgejeadjivuoda sihkarastima várás
- ahte álbmotlaš dulkomat oktasaš ásašusain ja ávžžuhusain duddjojot ovttaveardásaš gáibádusaid oba EU:a guvlui, maiddá suopmelaš doibmiide

Máilbmi unnu – dárbbáhit guhtet guimmiideamet

Suopma galgá leat mielde riikkaidgaskasaš ovtta-barggus. Háliidit duddjot gilvonávccalaš Suoma. Mii fertet maid váldit dievas, globála ovddasvástádusamet gárganan- ja sisafárrenpolitihkasteamet.

Suopma ferte leat rabas ja sávvat buresboahhtima veahki ja dorvvu dárbbaheddjiide. Suopma ferte guoddit dáláža stuorit ovddasvástádusa. Dárbbahuvvo jurddahanvuohkenuppástus ja doaibmi ruovttuiduhttingeavat, vai sisafárren livččii suvdilis vuođu nalde. Bargu ja stuđeren leaba buoremus ruovttuiduhttima hámit. Vealaheapmi etnihkalaš duogáža dihte ii leat goassige dohkálaš ja rasismma vuostá galgá dáistalit aktiivvalaččat. Háliidit ovddidit ovttaveardásaš giedahallama ja servodaga máng-

galágánvuoda.

Mii galgat bargat Ruošša ja dan ránnáriikkaid gaskavuoda dili stáđásnuvvama várás. Min ulbmilin galgá leat gávppi, birrasa, váimmosfápmodorvvolašvuoda ja olbmuid gaskavuoda ovttasbarggu gárganeami oiddolaš guvlui. Eat goitge sáhte ovttáigásaččat dohkkehit Ruošša rihkkosiid riikkaidgaskasaš lágaid vuostá eatge dan iežas ránnáriikkaid vuostá čuozihan aggressuvnnaid.

Háliidit

- ahte gárgananovttasbarggu vuodđun leat álohii olmmošrievttit, mánáid ja nuoraid skuvlema doarjun sihke viggamuš demokratiijai
- Suoma ja EU:a gárgananovttasbarggustiska doarjut riikkaid hálldahusaid gárgeheami buorrin, rabasin ja korrupšuvnna vuostá doaibmin
- ahte gárgananveahki ulbmildássi galggalii leat 0,7 prosentta bruttoálbmotbuktagisttámet
- duddjot vuoiggalaš gávpepolitihka, man ulbmilin lea nannet gárgananriikkaid fitnodatdili ja gávppi, čatnat ovttabargoguoibmevuodaid Suoma ja gárgananriikkaid ealáhuseallima gaskii ja jávkadit gávppi áruid
- bargat vearrobáhtareadjivuoda vuostá nu ahte huksejuvvojit čielgasit njuolggadusat mánggaálbmotlaš fitnodagaid vuoittuid ja vearuid riikaguovdasaš rehketdollui sihke sihkarastit, ahte álbmotlaš eiseválddit ožžot hálldoseaset čilgehusaid fitnodagaid eaiggádiin ja ovdduid oažžuin
- ahte ovddasvástádus EU:a dorvobáike- ja báhtareadjepolitihkas guddojuvvo ovttas ja ahte ovddasvástádus juhkkovuvvo vuoiggalaččabut lahttoriikkaid gaskkas. Dárbbahit buoret lágalaš johtolagaid EU:ái.
- lasihit dovdomassii Suoma giddodatbáhtareddjiid meari
- ahte orodanlohpegeavadat livčče vuoiggalaččat, jođánat ja soddjilat
- buoridit sisafárreiddjiid ruovttuiduvvama nu ahte gárgehit gielaid oahpahusa, vejolašvuodaid bargat ja stuđeret, vistepolitihka ja dearvvašvuohtafuolahusa
- fállat ruovttuiduhttima sihke suoma- ja ruoŋagillii
- giddet sierrafuomášumi mánáid ja nuoraid sajádahkii kriisadiliin ON:a mearrádusa nummár 1325 mielde

Ráfi ja luohtehahttivuohta – Suoma dorvolašvuoda dihte

Suopma galgá leat aktiivvalaš doaibmi riikkaidgaskasaš ovttasbarggu, man ulbmilin lea duddjot ráfi,

dorvolašvuoda ja dássedeattu. Bargat ná go leat mielde davviriikkalaš, eurohpálaš ja transatlánttalaš ovttasbarggu ja ON- ja OSCE-lahttun. Riikkaid gaskavuoda ovttasbarggu lea šaddan bealuštannávcca gárgeheami oassi.

Suopma galgá leat aktiivvalaš ráfigaskkusteaddji ja konflikttaid čoavdi. Mii galgat áššedovdamušaineamet váldit oasi sihke vearjo- ja siviiláálbmoga riikkaidgaskasaš kriisahálldasašoperašuvnnaide.

Háliidit

- Supmii jáhkehahti bealuštusa nu ahte bajidit bealuštanmearreruđaid ja dáhkidit dárbbahassii allašlájjat materiálaid
- bealuštit davviriikkalaš bealuštanovttasbarggu ja joatkit Suoma ja Ruoŋa bealuštanvuimmiid ovttaidathtima ja ahte Uusimaa Prikáhtas lea das guovddášrolla
- parlamentáralaš bargojoavkku analyseret Suoma Nato-lahttuvuođa ávkkiid ja áruid
- Suoma leat aktiivvalaš ráfi ja demokratiija huksejeadji, nu ahte dat atná ávvira siviil- ja kriisahálldasaš resurssain
- lasihit beroštumi eaktodáhtolaš soahtebálvalusa guovdu nu ahte buot 19-jahkásaččaš nissonolbmuid váldojuvvo oktavuohra ja ahte sidjiide juhkkovuvvo diehtu soahteveaga birra
- vuodđudit njealját vearjoápmošlájá kyberbealušteami várás
- gudnejahttit Álánda sierrasajádaga demilitariserejuvnon eanangoddin ja atnit Álánda-málla kriisahálldasaš ovdagovvan

Dálonguovlu ja gávppot – oba Suopma galgá leat eallinvuoimmálaš

Háliidit čuovvut ođđaáigásaš guovlo- ja dálonguovlopolitihka, man dovdomearkan lea addit guovlluide eallinvejolašvuoda ja movttiidahttit daid gárgehit iežaset sierrašlájaset ja givrodagaideaset. Stáhta rolla lea duddjot eavttuid vuoimmálaš guovloovttasbargui ovdamearkka dihte nu ahte biddjojuvvojit návccat infrastruktuurii. Vai duddjot stuorruma ja buresbirgejumi de boahhteáiggi guovlopolitihkka dárbbaha gievrras, báikkálaš ja guovloguovdasaš čiekŋuma ovdamearkka dihte eanangoddeservviid bakte ođđa jurdagiid ja doaibmabijuid hámis.

Háliidit

- dáhkidit buriid oktavuodaid ja infrastruktuurra sierra guovlluin ja daid gaskkas vai dorvvastit daid eallinvuoimmálašvuoda ja áigái boahtovejolašvuodaid
- nannet ovttasbarggu dálonguovlo-, gávpot- ja suologovlopolitihka gaskkas synenergijaváikkusaid joksama várás
- dahkat vejolažžan huksema, orruma ja bargama dálonguovllus almmá badjelmearálaš byrokraatiija haga nu ahte vuodđuduvvojit soddjilis bálvalusat hálddašanrájiid rastá
- dorvvastit suologuvlui doaibmi johtinoktavuodaid
- bajásdoallat suvdilis ja gánnáhahtti eanan- ja vuovdegilvima, ruovttueatnama šaddovistebuvttadusa, dorkkasgárduma ja guolástanealáhusa Suomas
- dáhkidit ruovttueatnama eallindárbašiid ja ávdnasiid oažžuma unnidemiin muddema, mii váttásnuhtá doaibmavejolašvuodaid ja stuorruda vuodđobuvttadusa goluid
- ahte sierra suodjalanbivdolobiid oažžun dahkojuvvollii dávggasin ja báikkálaš duohtaáššiide vuodđudeaddjin
- ahte vejolašvuodát geavahit luopmovistti fásta orrumii livčče seammalágánat oba riikkas ja guovttis visttis orrun váldojuvvullii vuhtii suohkanvearuhusas
- dahkat ovttageardáneabbon skoviid ja lávvarievadásaid byrokraatiija sihke gáibadásaid oppalaš- ja oasselávveniidda
- oidit eanangeavahanplánema olis mánggabeallásaš ja ealli orrunguovlluid, mat unnidit sierraneami
- gárgehit stuora gávpogiidda, vuojahtajohtalussii vuodđuduvvi, gilvonávccalaš ja soddjilis almmolaš johtolatoktavuodaid
- sihkkarastit buot riikkavuložiid vuoigatvuoda johtimii ránggaškeahtá priváhtabiilavuddjiid guovlluin, gos eai leat gokčevaš, almmolaš johtinoktavuodát
- gárgehit elektrovnnalaš čovdosiid ja E-hálldahusa servodat- ja eiseváldibálvalusaid ovttageardánahttima ja buoridaemi várás, vai álkidahttit riikkavuložiid ja fitnodagaid beassama informašuvdnavuodđui
- sihkkarastit bieđggoorrunguovlluid vejolašvuodaid fievrridanbálvalusaide plánejuvvon ja olláhuhttojuvvon čovdosiiguin

Biras ja dálkkádat leaba min buohkaid ovddasvástáduš

Min guhkesáigge ulmilin lea čitnadioksidaneutrála Suopma, gos fossiila boaldámušaid ii dárbbat šat atnit. Dárbbahit dálkkádatpolitihka, mii lea gudneáŋgir, guhkábisti ja man sáhtálii ovddalgihtii váldit vuhtii ja mii

ovttastuvvá ekonomalaš lihkostuvvamii ja lassáneaddji buresbirgejupmái. Birrasis eai leat rájit ja dan dihte EU:s lea dehálaš sajádat dálkkádatpolitihkas. Dárbbahit maid máimmiviidosaš, visotgokči riikkaidgaskasaš dálkkádatsoahpamušain muddejuvvon vuogádagaid.

Háliidit

- ahte Kyoto-soahpamuš oažžu joatkaga juridihkalaččat čadni ja vuoiggalaš riikkaidgaskasaš dálkkádatsoahpamuša bakte
- unnidit bázáhusaid EU:a ulbmiliid mielde unnimusat 80 proseantta jagi 2050 rádjái
- sihkkarastit mánggabeallásaš energijafálaldaga, unnidit čatnašupmámet fossiila boaldámušain ja lasihit ođasnuvvi energijaa atnima bioenergijaa, čáhcevuommi, bieggavuommi, beaivvášenergijaa ja bárrovuommi bakte
- olláhuhttit ealáhuspolitihka ja ekonomalaš stuorruma ekologalaččat suvdilis vuogi mielde
- veahkehit bargosajiid vuodđudeami ja šaddama energijaa dáfos iešbirgejeddjin nu ahte joatkit ruovttueatnama, ođasnuvvi boaldámušaid atnima energijabuvttadusasteamet
- lasihit energijaa- ja resursabeaktiviluohtámet nu ahte bidjat návccaid ođđa tekniikkii, clean-tech-suorggi dutkan- ja gárgehanbargui sihke nu ahte unnidit energijaa dárbbu. Energijabeaktilis ja energijaa seasti čovdosat dárbbahuvojit sihke priváhta dálldoaluin ja industriijas.
- dahkat vejolažžan báikkálaš ja guvllolaš energijačovdosiid ovdamearkka dihte beaivvášpanelaid, beaivvášsealaid ja unnit bioenergijafápmorusttegiid vearrogeahpádušiguin
- váldit atnui gealddáhagaid birasustitlaš biillaid ja láddenstašuvnnaid lasiheami várás
- duddjot globála bázáhusriektivuogádaga vai caggat bázáhusaid doalvuma EU:a rájiid olggobeallái
- váldit atnui biras- ja dálkkádatnjuolggadusaid almmolaš oastimiin
- doalahit alla oljoduostunkapasiteahta nu ahte bargat ovttasráđiid Nuortameara stáhtaiguin
- oaidnit boahtteáiggenai vuoimmálaš doaibmabijuid Nuortameara liiggás šattolažžan šaddama eastima várás
- seilluhit luonddu mánggahápmásašvuoda ja biodiversiteahta oktasašipmárdusas ja eaktodáhtolaš vuoda mielde bargojun luonddu dikšumis ja luondusuodjalanprográmmain
- birrasa leat árttalaš guovlluid ovttasbarggu vuolggasadjin. Dárbbahit multilaterála soahpamuša guovllu bisttehis ávkkastamma caggama várás.